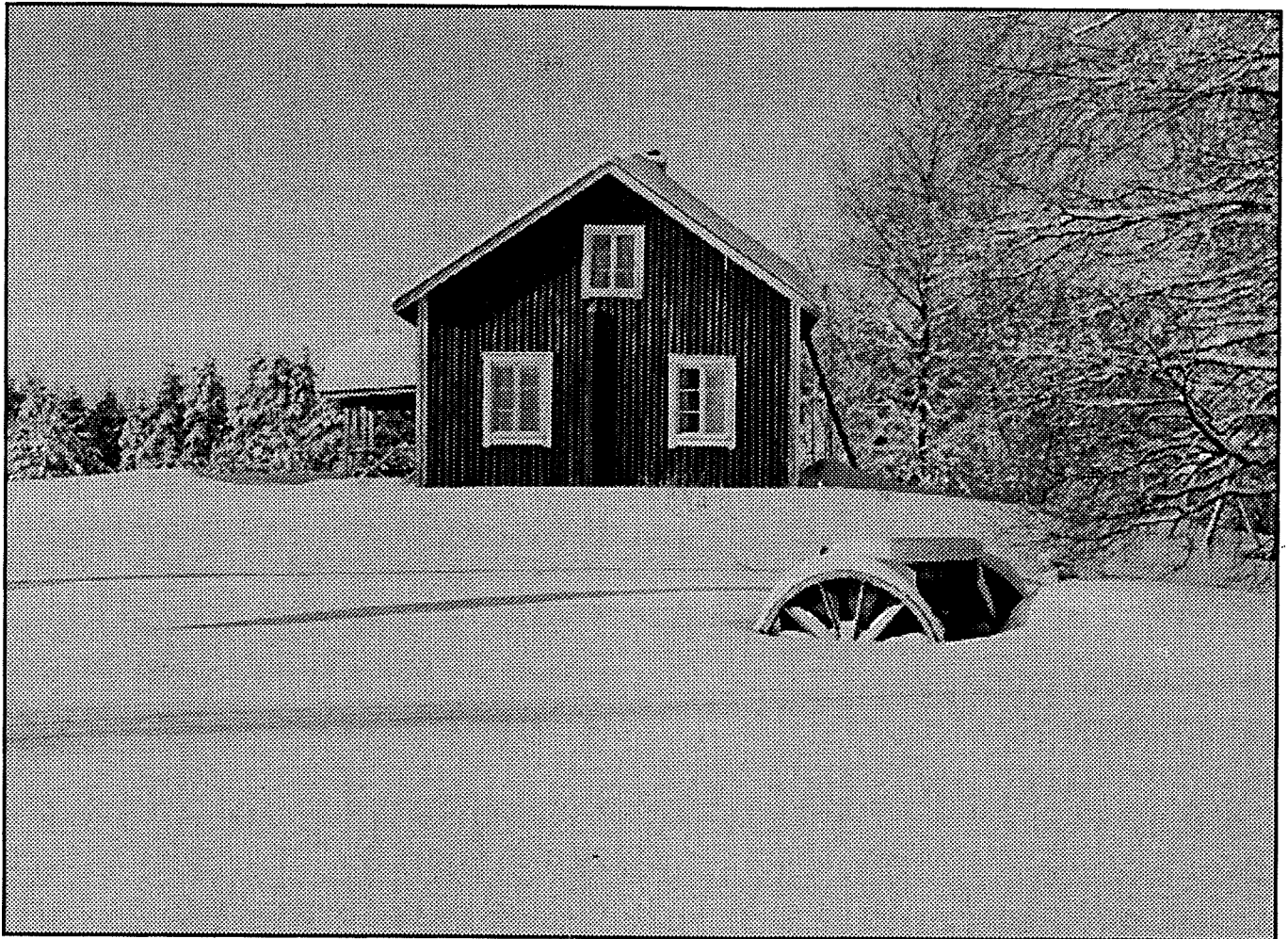

KÄNSELSPRÖTET

Finlands Dövblinda rf.

Februari 2/1998

Lasse Hannula i intervju

Stöd för datoranvändare

Anny Koppen, NUD:s nya chef

Innehåll

Ledaren: Raimo Korpela	
Bli medveten om dina rättigheter och möjligheter.....	2
Vackra, gamla Åbo.....	4
De dövas präster även dövblindas vänner.....	6
Lasse Hannula: Jag väntar på en dator som förstår tal.....	8
Stöd för datoranvändare.....	10
Skydda dina ögon för solsken.....	12
Dövblindas kultur.....	13
Anny Koppen, NUD: Målsättningen att beakta nya grupper.....	14

Läsarnas post	
Resa till Israel	
Liisa Ruokonen.....	16
Studier vid verksamhetscentret i Tammerfors	
Hilja Rantatalo.....	18
Livets gåta	
Vieno Hyttinen.....	19
Dikter av Veikko Heimonen.....	19
Vinterns spår.....	20

Pärmen: Vinterns nostalgi
Mikko Tiittanen
Bakpärm: Bländning (RK)

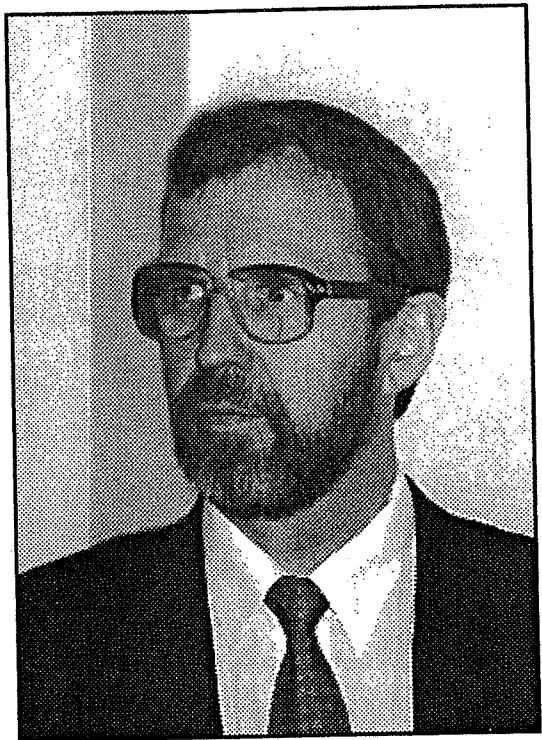
Följande tidning utkommer 18.3.
Materialet bör vara på redaktionen senast 5.3.

Bli medveten om dina rättigheter och möjligheter

Den värsta laman är förbi i Finland redan för några år sedan. Trots det skär kommunerna och centralsjukhusen ner på de samhällsskyldigheter de har. Också de handikappade märker detta på många sätt.

Lagen om service och stöd på grund av handikapp har varit i kraft i många år redan, men trots det finns det kommuner i Finland, där de minimikrav som lagen uppställer, inte har förverkligats. Ett bra bevis på detta är biträdande justitieombudsmannens nyliga beslut om Kynnys rf:s besvär.

De dövblindas grupp är liten och oftast saknar de den kunskap och färdighet som behövs för att försvara sina rättigheter. Därför skulle det vara bra att varje dövblind skulle bli medveten om sina rättigheter och möjligheter att påverka bevarandet av tjänster för dövblinda och för andra handikappade.

Finland har godkänt FN:s allmänna stadgan, som ger de handikappade samma och jämlika rättigheter att delta som den övriga befolkningen. Verkligheten har dock visat, att inte ens Finland följer dessa råd. Varje handikappad borde bekanta sig med de rättigheter och tjänster, hon har rätt till och se till att, hon också får dem. Detta kräver ofta initiativ, men genom att upptäcka och kräva ett förverkligande av handikappades egna behov, får man förbättringar till stånd. Den handikappade behöver inte vara ensam i sitt arbete, utan hon har sin egen och andra handikappföreningar som stöd. Vår förening har som sitt tema för detta år Bli medveten om dina rättigheter och möjligheter.

Detta innebär inte bara, att vi kräver tjänster av andra. Det betyder också, att dövblinda måste upptäcka sina förmågor och möjligheter att utveckla dem. Med en god motivation och flitigt arbete lär sig den dövblinda många saker som är viktiga för henne. Hon kan med hjälp av utbildning och kunskap fungera precis som andra människor i samhället.

Föreningen har detta år fäst särskilt uppmärksamhet på utbildningen och på verksamheter, med vilka dövblinda kan förbättra sina förutsättningar att verka. Sådana är bl.a. utbildning av dövblinda till datorsködpersoner, sysselsättningsprojekt och andra utbildningsplaner. Fastän vi ännu är i en anspråklös början, så tror jag att dessa verksamheter kan sätta fart på dövblindas möjligheter i framtiden.

Detta år är Dövblindas Kulturdagar kanske den mest betydelsefulla, officiella händelsen för dövblinda. De ordnas i Tammerfors i slutet av september. Då kommer man att granska dövblindas kultur från olika synvinklar och fundera på dess särdrag.

En god början på året åt Er alla!

Raimo Korpela
Ordförande

Vackra, gamla Åbo

Iris Alkio

Åbo är en verkligt vacker stad. Stranden av Auraå är frodig och många sevärdheter utsmycar den – Domkyrkan som en stolt och skäl-
vande sevärdhet. Palats finns det inte i varje stad, men i Åbo finns Hans von Rettigs vackra palats. Rettig har varit en betydande egen-
domsförvaltare och arbetsgivare.

Åbo är backarnas stad: Gertruds-
backen, Vårdbergsbacken, Samp-
palinnabacken, Korpobacken, Ka-
kolabacken, Stor-Heikkiläbacken
och Väisälä observatoriums kupol

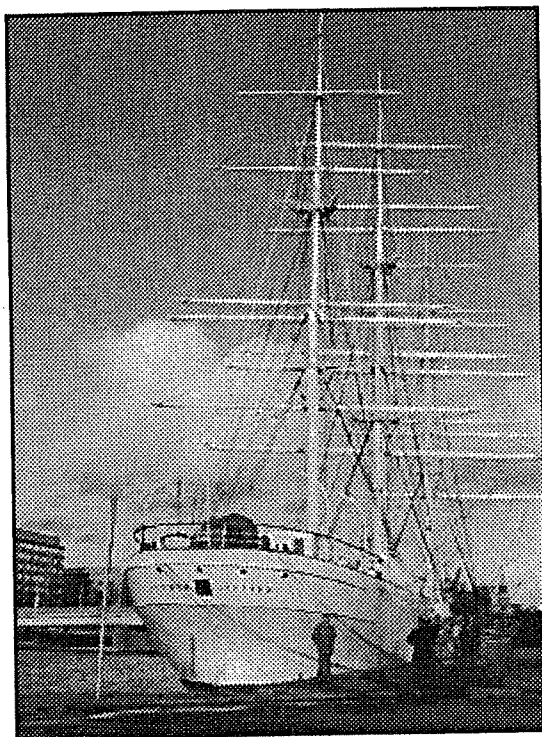
somett minne där. Dessutom finns
ännu Puolalabacken med sina
konstmuséer, Riihikallio, Nunne-
berget o.s.v.

Runsala och dess villor har skapat
sig ett rykte genom åren. Kungliga,
baroner och råd har genom
skeppsindustrin och handeln gjort
Åbo till en betydande hamnstad.
Åbo klädesfabrik gjorde fina kläder.
Aura bryggeri fanns. Och Engmans
bryggeri tillverkade öl när jag var
ung.

Åbo slott är ett museum såsom
Hantverksmuséet på Kloster-
backen. Slottet befinner sig i när-
heten av hamnen. Skeppsindustrin
befann sig i tiderna på ett stort

område på båda sidorna om ån. Nu har man byggt stora mängder av höghus på samma område. Skeppsindustri finns det ännu, men lite på sidan om. Aura å har blivit vackrare, när industrin har flyttat längre bort eller slutat helt.

Nu har datorer, mobiltelefoner, mikro-ugnar och alla möjliga apparater gjort livet annorlunda. Stora bostadsområden har uppstått i Åbo på 35–40 år, såsom även på andra håll. Himlen, landet, havet och sjöarna finns än, om än förändrade de också.

Samarbete

Byrån för dövblindas regionsekreterare i Åbo finns i centrum, nära järnvägsstationen.

Till regionsekreterare **Heikki Paatelainens** arbetsområde hör två centralsjukhusdistrikt: ÅUCS och Satakunda. Arbetsområdet är Egentliga-Finland och Satakunda. Österut går området till Loimijoki och Somero.

Kunder inom ÅUCS område är ca. 200 och på Satakunda-området dryga 30. I ÅUCS sköter en rehabiliteringsledare om dövblindas re-

habilitering. I Satakunda centralsjukhus finns två rehabiliteringsledare, en på syn- och en annan på hörselområdet. Vi samarbetar; planerar arbetsfördelningen och hembesöken, så att vi inte gör dubbelt arbete, berättar Heikki.

Arbetet koncentrerar sig på utvecklandet och rehabiliterandet av de ålderstignas verksamhet, då största delen av kunderna, ca. 80%, är över 65 år.

Heikki Paatelainen bor i Sammatti, i Nylands län. Resan till byrån i Åbo är 96 km lång och till Björneborg 210 km. Heikki berättar kilometrarna i arbetet blir över 40 000 i året.

De dövas präst är också dövblindas vän

Petri Majatie

Petri Majatie är dövpräst för Åbo distrikt.

När jag kom till denna tjänst, besökte jag för första gången också de dövblindas klubb. Efter alla hälsningar sade Iris Alkio med hög röst: Vem var det som kramade så blygsamt? Det var jag. Och det är väl jag ännu.

Iris var under sin ordförandetid alltid färdig att ta emot mig. Nuförtiden är det lika lätt med Heli Kauppinen. Så började samarbetet. Jag har besökt klubben, men för det mesta har vi träffats på fester och läger. Jag vet inte, hur många grupper som t.ex har en egen julgudstjänst, men klubben i Åbo har.

Med Heikki Paatelainen har det alltid fungerat bra. Vi har båda två alltid sagt direkt ut, när den andra har haft fel. Vi har gjort hembesök tillsammans och dragit läger tillsam-

mans. Förra sommaren var vi i Säkylä, och fastän det inte då var fråga om ett officiellt andligt läger, skötte jag om huvuddelen av lägret. Temat var änglar. Jag höll fem lektioner i ämnet och jag märkte, att detta tema, som sällan undervisas i, väckte intresse i sin nyhet.

En gäst får alltid ett varmt mottagande

De dövblinda är en intressant grupp. Trots sina problem är de en aktiv grupp och intresserade av vad som händer och sker. En gäst kan alltid vara säker på att få ett varmt mottagande. Om man är av olik åsikt, gör det ingenting. De dövblinda förstår att uppskatta alla, oberoende av olikheter.

I mitt eget arbete försöker jag koncentrera mig på undervisning, då jag tycker om det. Bland dövblinda har jag märkt att det förekommer många med en öppen tro. Egna åsikter finns det tillräckligt av. Det

är bra. Jag förstår redan att vänta på Kauko Halmes konstruktiva kommentarer.

Vem av oss är egentligen dövblind?

När en människa har svårt att se, höra eller röra på sig, är det alltid fråga om en tudelad situation. Å ena sidan hoppas man, att gruppen skulle vara större för vänskapens, kulturens, tankeutbytets och intressebevakningens skull. Å andra sidan hoppas man, att gruppen skulle vara möjligast liten.

En lösning är koncentration, men vem skulle vilja flytta hemifrån. Den klokaste lösningen vore att underlätta resandet och förbättra tillgången på tolkar och medhjälpare, men det är väl en utopisk tanke.

Under sitt liv på jorden träffade Jesus många blinda och döva. En del av dem botade han. Jesus talade även om dövblinda. Detta namn fick de, vars andliga öron var döva och vars andliga ögon var blinda. De upptäckte inte Gud, inte andra människor eller deras behov. Ja, vem av oss är egentligen dövblind?

Dövpräster

Borgå distrikt: **Bernt Kaustell**
PL 818 E, 07930 Pernå
Tel,tx (019) 636 443

Helsingfors distrikt: **Hannu Honkila**
Byrå: Bulevarden 16B 5 vån
00120 Helsingfors
Tel. (09) 643 365, också tv-tel.

St Michels distrikt: **Mauri Hyvärinen**
Koivunjuurentie 46
82200 Hammaslahti
Tel. (013) 741 419, tv-tel. 741 757

Lappo distrikt: **Lauri Aaltonen**
Byrå: Kauppakatu 11
40100 Jyväskylä
Tel. 636 790, tv-tel. 616 406

Uleåborgs distrikt: **Leila Ikonen**
Byrå: Ojakatu 1,
90100 Uleåborg
Tel. (08) 311 4436, också tv-tel.

Åbo distrikt: **Petri Majatie**
Tavastgatan 11 A 12
20510 Åbo
Tel. (02) 2315 613, också tv-tel.

Hela landet, ungdomen och familjearbetet: **Eeva Ylönen**
Byrå: Kyrkostyrelsen
Hamngatan 11
00160 Helsingfors
Tel. (09) 180 2269 (ons 10.30-12)

Lasse Hannula 70 år

Jag väntar på en dator som förstår tal

Lasse Hannula har på senaste tiden haft anledning att festa. Höstmötet i november utnämnde Lasse till föreningens hedersmedlem. Och i slutet av januari firade Lasse sin 70-årsdag med familjen och släkten.

Var firade du din födelsedag för 70 år sedan?

I Eura är jag född, uppväxten och bor ännu.

Har du några speciella minnen från barndomen?

Det var särskilt trevligt att uppleva, när hösten hade kommit med mörkret, så tog det inte länge förrän julgranen lyste upp i huset: männen kom cyklandes från jobben och for hem. Då fanns inte gatubelysning, men cykellamporna lyste.

På vintern for man ut på isarna och stockarna drogs till sågarna. Häs-

tarnadrog slädarna och det var roligt att se på.

Hur har världen förändrats sedan dess?

Skillnaderna mellan 30-talet och slutet av 90-talet är nog rätt så stora. Först kommer jag att tänka på, att man då åkte mycket med häst och nu använder man bil. Förr byggde de unga ett hem, med endast två eller tre rum, som uppvärmdes med träugnar. Nu är husen större och värms upp med centralvärme. Det är vanligt att unga har egen bil. Det kunde man inte drömma om på 30-talet.

Hur upptäckte du din dövblindhet?

Jag blev blind som 12-åring och hörseln har stegvis försämrats som vuxen. Endast några år har det varit svårt att kommunicera med andra människor.

Du har skrivit sångtexter – är du en flitig skribent?

Flitig är jag inte. Jag blev inspirerad att dikta, då diktboken Tystnandens sånger (Hiljaisuuden lauluja) gjordes. Jag har endast få nu i min skrivbordslåda och då och då skriver jag någon.

Du har även komponerat – hur mycket och vad?

Jag har komponerat litet. Största orsaken till det, är att jag inte själv förmått skriva noter på papper. Jag har komponerat musik till några av mina dikter. När jag spelade som ung, komponerade jag små melodier. Komponerandet går till så, att jag sitter vid pianot och börjar spela. Noterna skriver jag ner på en punktskriftsmaskin bredvid mig.

När blev du intresserad av datateknik?

I slutet av 80-talet hörde jag genom verksamheten vid NKL att man kunde tidningar om datateknik hem. Då tänkte jag än, att jag aldrig kommer att bli en datoranvändare. Men min hörsel försämrades så, att saken började intressera alltmer. År 1994 började jag studera datateknik.

Hur tror du att datatekniken utvecklas framledes?

Om själva datatekniken och dess utveckling kan jag inte säga så mycket, men jag väntar på att vi skulle få sådana datorer, som skulle förstå tal. För några år sedan sades det, att en doktor från Taiwan skulle ha utvecklat en dator, som skriver ner talad text. Den skulle säkert vara till mycken nytta och glädje för både döva och dövblinda. Jag ser naturligtvis fram emot att nya hjälpapparater till datorn utvecklas, så att vi skulle få ännu bättre möjligheter att verka.

Rekommenderar du datateknik som hjälpmedel för dövblinda?

Naturligtvis. Med hjälp av datorn kan vi läsa många tidningar och böcker. Och väldigt viktigt är, att vi kan sända brev åt varandra.

Ryms det andra hobbyverksamheter i ditt liv?

Jag går nästan dagligen på länk med min fru, då och då spelar jag piano, ibland gör jag små handarbeten i ett arbetsrum i gårdsbyggnaden och egnahemshusets småremonter försöker jag klara av själv. (ALR)

Stöd för datoranvändare

Anu-Liisa Rönkä

Senaste november startade Finlands Dövblinda rf:s Sonett-projekt. Det utbildar dövblinda datoranvändare till stödpersoner för andra datoranvändare. Målsättningen är att få experter omkring i landet, som snabbt kan ge hjälp, då datorn bråkar.

Kuopio **Teuvo Hietala** kommer bra ihåg sina problem. Han skaffade en egen dator, storskriftsprogram och en talsyntetisator för ett drygt år sedan. Han skulle ha behövt hjälp, men det fanns inte att tillgå på Kuopio-området.

– ADB-sakkännedom finns det nog i varje databutik, men när det är fråga om kunskap om de speciella hjälpmedel som dövblinda använder, så saknas den kunskapen, säger Teuvo.

Nu studerar Teuvo själv till stödperson för sitt område.

– Om jag skulle läramig så pass mycket, att jag skulle kunna ge råd åt nybörjare, hoppas Teuvo tveksamt.

Timo Leppäjärvi från Enontekis i Lappland är den Sonett-studerande som kommer längst bortifrån. Hans målsättning är att bli stödperson för norra Lappland.

– Jag har redan framfört för Enontekis kommun, att de skulle skaffa en kursdator till kommunens verksamhetscenter. Man har förhållit sig positivt till det. Det är ändamålsenligt att ordna undervisning i småskalig form i norr. Resan därifrån till Tammerfors är så lång, berättar Timo.

Kursen tillräckligt lång

Sonett-utbildningen deltar fem dövblinda och två arbetstagare från föreningen. Kursen köps av Vuxenutbildningscentralen i Tammerfors, och kursens ledare är **Kirsti Toivonen** och **Risto Hoikanen**. Utbildningen räcker ett år. Under årets lopp är det 7 studieveckor i Dövblindas verksamhetscentral och dessutom fjärrstudier med egen dator hemifrån.

Studerandena tycker att kursen är planerad på rätt sätt.

– En några dagars intensivkurs

passar inte för hörsel- och synskadade. När kommunikationen tar tid, kan vi inte ta till oss nya saker så snabbt. En kurs som är på ett år är tillräckligt lång. Mellan de intensiva studieperioderna har man tid att smälta sakerna hemma, tackar Timo.

Vad finns inuti datorn?

Alla kursdeltagare har redan erfarenhet av användning av dator och hjälpmedel. Under årets lopp är det meningen att fördjupa kunskapen om olika användarsystem, om de hjälpmedel som dövblinda använder samt om olika informationsöverföringsprogram.

Redan den första veckan tas det upp nya saker.

– Vi bekantar oss med datorns fysiska innehåll och vi prövar olika delar. Jag har inte tidigare känt till dem, säger putsenobon **Heli Huotarinen**.

Under den andra studieveckan går vi igenom dos-systemet, som också är nytt för Heli.

– Det susar i huvudet som i ett getingbo. Nu måste jag komma hem och träna och göra misstag i lugn och ro, skrattar Heli i slutet av studieperioden.

Heli använder datorn hemma för många ändamål. Hon läser tidnin-

gar på datorn och upprätthåller sina egna datafiler.

– Tidigare var allt material i punkter, men punktidningarna och böckerna tar upp väldigt mycket utrymme. Nu hålls hemmet prydligt, när all information och alla anteckningar är i datorn.

Helsingforsbon **Martti Avila** konstaterar, att datorn är ett mångsidigt hjälpmedel, som ersätter många andra äldre hjälpmedel. Själv använder Martti datorn, förutom till e-post, också för Internet, för banktjänster och för texttelefon. Dessutom gör han visitkort, gör bildbehandling på fritiden och scannar textdokument.

ISonett-utbildningen deltar även **Rauno Jäntti**, som arbetar som unga hörsel- och synskadades dastödperson samt **Ritva Rouvinen**, som är regionsekreterare i Jyväskylä.

– Sonett-studerandena är vuxna datoranvändare, och jag får många vinkar av dem om, på vilka sätt dövblinda kan använda datorn. Jag kan förmedla de vuxnas erfarenheter och färdigheter vidare åt ungdomarna, berättar Rauno.

Ritva Rouvinen blir i och med utbildningen stödperson för sin egen kundkrets och för andra regionsekreterare.

Skydda dina ögon för solsken

Raili Karisaari

De soliga vårdagarna har anlänt och snödrivorna bländar vita. Nu är det passligt att påminna om en viktig sak, nämligen om att skydda ögonen från för mycket sol. När man är ute en längre tid är det bra använda solglasögon.

Också barnens ögon borde skyddas. Barnens ögon är mest känsliga, för att ända upp till tio-års ålder släpper ögats hornhinna och lins igenom mest ultraviolett strålning.

Den bländning som solen förorsakar tär på ögonen, och kan förosaka huvudvärk och andra synbesvär. Enligt undersökningar orsakar UV-strålningen mest bländning och största delen av det blåa ljuset. Det infraröda- eller värmestrålningen kan som värst bränna ögats näthinna till krus. Man utsätter sig för värmestrålning, då man ser mot solen under en solförmörkelse eller när man ser mot eld på för nära håll. Både UV-strålningen och den infraröda-strålningen tär på ögonen. Synförmågan kan försämras

och möjligheten att få gråstarr på äldre dar ökar. Ögats känslighet för bländning ökar i och med att man blir äldre. Även vissa synskador gör att ögat är mera känsligt för bländning.

Hurudana solglasögon?

På bra solglasögon finns ett märke, hur bra de skyddar mot UV- och infrarödstrålning samt mot synligt ljus. När man far och skidar är det bra att använda glasögon som har ett sidoskydd. Detta därför, att de solstrålar som snön speglar kan speglas bakifrån på glasögonens innersida och således på ögonen. Detta är även bra att komma ihåg när man på sommaren rör sig på vatten.

Glasögonanvändare kan skaffa glasögon, som har vanliga glasögons styrka. På marknaden finns även s.k. fototropiska glas, som mörknar när de utsätts för UV-strålning utomhus. De mörknar snabbt i solen och ljusnar i skuggan. Nackdelen med dessa kan vara, att de ljusnar rätt så långsamt.

Källa: Information från Synskadades Centralförbund

Dövblindas kultur

Anu-Liisa Rönkä

Dövblindas kulturdagar firas den 25. - 27.9. 1998 i verksamhetscentret i Tammerfors och i utrymmen i närheten.

Temat för kulturdagarna är detta år Dövblindas kultur eller mångkultur. Man vill väcka diskussion under dagarna om, hur dövblindas kultur är. Ofta pratar man om dövas kultur och dövas identitet – på kulturdagarna skall man fundera på dessa frågor ur dövblindas synvinkel.

När man pratar om någon människogrups kultur – om dövas kultur, om dövblindas kultur eller om finländsk kultur – menar man med kultur ett helt levnadssätt. Sett ur denna synvinkel är våra vardagliga sysslor en del av vår gemensamma kultur. De värden som våra vardagssysslor baserar sig på, är också kultur.

Till exempel bastandet hör till den finländska kulturen. Bastandet är ett sätt att tvätta sig, men det är även något annat. Till det hör också värden som är viktiga för oss finländare

och som är en del av vår gemensamma kultur. Om det inte skulle vara så, skulle vi kunna slopa bastandet, som är besvärligt och tidskrävande, och istället bara duscha på bastudagarna.

På kulturdagarna skall man inte bara fundera på frågor om kultur, utan även själv göra och delta. Meningen är att ordna arbetsgrupper, som skall syssla med olika saker. Teman kunde vara traditionella kulturhobbyn, såsom skrivande, bildkonst och teater. Men även annat som hör till kulturen: mat- och smakupplevelser, frågor som hör till datateknik samt diskussion om aktuella saker.

Vi informerar om arbetsgrupperna, om kulturdagarnas program och om anmälningen närmare i Nyhetstidningen under de kommande veckorna.

Välkomna med – att göra, fundera och diskutera!

Anny Koppen, chef, NUD

Målsättningen är att beakta nya grupper

Anny Koppen är den nya chefen för NUD, Nordiska Dövblindepersonals utbildningscentrum. Hon började sitt arbete förra oktober.

Anny är till utbildningen dövläroare, men hon har de senaste åren arbetat med förvaltningsuppgifter. Hon har verkat i Väst-Norges resirscentrum, som är avsett för hörselskadade och dövblindfödda.

NUD är bekant för Anny fr.o.m. 1983, då hon deltog i kurser och konferenser där. Anny trodde hon kände Danmark förrän hon flyttade dit för att bo förra hösten. Men allt var inte så bekant som hon föreställde sig.

– Danmark är underligt på det viset, att det är så lika, men ändå så olika än Norge, säger Anny.

Arbetet i NUD är mera intressant än vad Anny vågade förvänta sig.

– Möjligheten att träffa kunniga och kompetenta människor är en sak, som jag inte tänkte på i förväg.

Amy ser NUD:s uppgift som en utmaning.

– NUD är en institution, som står under Nordiska ministerrådet. Ministerrådets verksamhet styrs av de nordiska regeringarna och av dem får vi pengar till att utbilda personal för dövblinda.

Behoven förändras snabbt

– NUD betjänar alla nordiska länder och det är tänkt för dövblindas personal, deras organisationer och anstalter. Det är en ansvarsfull uppgift, då samhället och behoven förändras snabbt.

– Å andra sidan blir behoven olika i olika länder. NUD:s största utmaning är, att ta kunna kommunicera med de olika användargrupperna, så att NUD kan tjäna sitt ändamål på bästa möjliga sätt.

NUD:s målsättning i framtiden är att beakta nya grupper i utbildningen, säger Anny. Med nya grupper menar hon åldringar, personer med nya syndrom, multihandikappade

barn.

– Också genteknologin orsakar etiska problem, som vi borde ordna utbildning om. NUD borde kanske vara med och fundera följderna av genteknologin och den genetiska rådgivningen. Den medicinska vetenskapen drömmer om en fullständig människa, men vem är tillräckligt fullständig – det är en etisk fråga.

Anny vet, att även många dövblinda och deras familjer vill komma på kurs till NUD. Hon konstaterar, att om det är fråga om dövblinda eller familjemedlemmar som arbetar på någon anstalt eller institution för dövblinda, kan de naturligtvis delta i NUD:s kurser. Med andra dövblinda och deras familjer är man i kontakt och samarbetar, men man ordnar inte utbildning.

– Om vi börjar utbilda, så då måste

NUD:s uppgift ändras, då denna uppgift inte hör till målsättningarna.

Människan är här en individ

Enligt Annys erfarenhet är det nordiska dövblindarbetet högklassigt. Kännetecknande för de nordiska länderna är det förhållningssätt, som man har till människan som individ.

– Det är ett förhållningssätt, som vi har haft råd till; ekonomin har möjliggjort dyrare och individuella lösningar. Annanstans gör man ofta så, att man gör ett program färdigt, och om inte det passar dövblinda, så kan dövblinda inte komma med. Hos oss planeras programmen enligt individuella behov.

– Någonstans i världen betonar man skapandet av färdigheter och kunskaper för dövblindfödda. Vi betonar deltagande, kommunikation och personlig utveckling. Människan värderas inte efter vad hon kan, utan hon är värdefull i sig själv.

Läsarnas post

Dövas församlingsresa till Israel 3.11. – 12.11. 1997

Liisa Ruukonen

Vi åkte den 3.11.-97 med en abonnerad bil från Jyväskylä till flygfältet i Vanda. Reseledare var Lauri Aaltonen och Irma Rönkkö. Vi väntade inspirerat på att flygplanet skulle lyfta emot Israel. Till flygfältet i Tel Aviv anlände vi 20.35, och därifrån fortsatte vi med buss till Tiberia. Bussresan var 140 km lång.

Under resan började det regna hårt. Åskan mullrade och det blixtrade, som om himlen skulle ha spruckit. Det var alldeles ljust, då blixterna slog ner, annars var det kolmörkt. Guiden berättade, att människorna tackar Gud för regnet, då det inte regnet något alls på många månader.

Vi övernattade på Hartman-hotellet. I Tiberia var vi tre dagar och det var hela tiden kallt och regnigt. Vi bekantade oss med Bergspredikans kyrka. Vi gjorde en resa till Genesaret sjö. Där fick vi se, med ett hurudant nät man fiskade på Jesu tid. Vid sjön hittade man för tio år sedan en båt från Jesu tid. Man gissar, att det är samma båt som Jesus fiskade med. Båten har nu renoverats och är på museum.

Vår resa fortsatte till Jerusalem, dit det var 170 km. Vi såg många olika landskap, bananträd, trädgårdar, apelsinträd, kokospalmer och ödemarker. I staden Jeriko köpte vi olika frukter.

Vi stannade för att simma i Döda havet. Vattnet är så salt, att man hålls lätt på ytan. Människor sätter lera från sjön på sin hud, den lär vara mineralrik och hälsosam.

Jerusalem är en stor stad, 567 000 invånare. Husen är byggda stegvis på bergens branter, gatorna är backiga och smala, ett under att man klarar sig där. Det finns mycket att se i Jerusalem, där finns ställen från Jesu tid.

Vi var vid Klagomuren, och det pågick av en slump ett möte för unga män, något som påminde om skriftskolan hos oss. Pojkarna var

13-år gamla, de fick presenter, de bad och läste Bibeln. Vi träffade en döv kvinna, hon bjöd vänligt oss hem till sig, men det passade inte in i schemat.

I Gamla stan var vi på uppköp och gick längs Golgata. En kvinna bar ett träkors på samma sätt som Jesus. Hon ville kanske uppleva hur tungt det var.

I trädgården vid Jesu grav firade vi en gudstjänst med nattvard, och det var ett minnesvärt tillfälle. I Betlehem besökte vi Jesu födelsekyrka, där Fader Vår-bönen är skriven på alla språk. Vi tecknade i samband med bönen.

Resan fortsatte till Eilat. Under resan såg vi ödemarken, där Jesus vandrade i 40 dagar och 40 nätter. Det är förunderligt, hur man kunnat gå där. I ödemarken bor en stam, beduinerna, som är ett nomadfolk, d.v.s. de byter boplats. Numera rör de inte så mycket på sig, då det är möjligt att få vatten i öken också.

Eilat är en turistort, där det är varmt. Bara åtta regndagar om året. Det är även skattefritt i staden. På Röda havet, som omges av många länder: Jordanien, Saudi-Arabien, Egypten och Israel, var vi på utflykt. Vi bekantade oss med en smyckesfabrik, vi köpte vackra Abrahams

stjärnor, med sex hörn, som souvenirer.

Hela Israel är till ytan lika litet som Nylands län i Finland. Vår resa var intressant, 23 lyckliga resenärer återvände hem.

- Tack till researrangörerna!

Vinterns spår

*Vinterns glänsande drivor
väntar på skidåkaren.
Bakom är hösten den mörka
framför oss ljusa landskap.*

*Långt in i skogen
skulle jag vilja bege mig.
Komma till nya byar,
beundra nya landskap.*

*Vinterns glänsande snö
där finns sagans glans.
Vinterns vackra skogar,
med spår av oändlighet.*

Hilkka Nieminen

Studier vid verksamhetscentret i Tammerfors

Hilja Rantatalo

Jag var i Tammerfors och studerade datoranvändning. Det är lätt och trevligt att använda dator. Jag måste koncentrera mig noga på studierna. Först lärde vi oss tangenternas namn, vi såg på en tecknad bild. Därefter började vi leta kända personer med datorn och sända e-post och leta fram post ur postlådan. Där var många roliga saker och vitser. Med datorn kan man ringa till texttelefon men det tar tid att få kontakt. E-posten är trevlig, man kan sända hälsningar eller hej. Om saken är brådskan- de, kan man sända snabbare.

Och det fanns stora bokstäver och förstoring och förminskning, den som rör sig läser. Man kan spela kort, datorn lärde mig och nu kan jag spela med egna kort. Ögonen tar ej skada.

Jag fick veta, en hurudan förstoring jag vill ha till datorn, jag kan sätta storskriften på punktskriften. Man kan be en kunnig sätta punktskrift med plasttarran på datorn.

Jag hade lärt mig punkter, oj! Jag kunde inte tro det var sant! Jag kan punkter. Med punktskrift vet jag hur datorn är med punkter. Ganska lätt och bra.

Mellan studierna är det bra med konditionssalsgympa. En seende lärde ut alla nya rörelser. Varannan dag var det gympasalsgymnastik i två och en halv timme. En halvtimme blev kvar för duschan- det. Efter maten var det en timmes paus. Då kan man gå raskt med ledsagaren.

Arbetstagarna vid verksamhetscentret var trevliga och utbildarna kunde kommunicera bra; teckna och tala tydligt. Det uppkom inga svårigheter under lärotimmarna. Tolken tolkade dock det inledande programmet.

Jag berättade för arbetstagarna, att jag använder teckenspråk och att jag i ovana situationer behöver en tolk. Men underligt nog gick det bra. Jag behövde inte tolk på hela dagen, då dessa trevliga människor kunde teckna stödtecken och även tala tydligt. Jag behövde stödtecken, om jag inte skulle höra något.

Arbetstagarna är så underbara vid Tammerfors verksamhetscenter! Jag har varit en flitig studerande,

allt passar i programmet: konditionssal 2h, dator 1h, rask gång 1h, punktskrift 1 dag. Man kan studera allt tills man är hundra år, det ryms nog mer i huvudet.

Livets gåta

Vieno Hyttinen

Förra hösten, den 12. – 14.9.1997 samlades vi sex dövblinda kvinnor i Varkaus, i Puurtila församlingshem för att tillbringa ett trivsamt veckoslut och diskutera om att växa från ungdom till ung vuxen. Vi var av olika åldrar och från olika håll i Finland och vi hade alla upplevt livet på våra individuella sätt; med eller utan familj. Våra hörsel- och synskador var av olika grad och problemen därefter.

För mig var denna plats på så sätt historisk, att jag för 38 år sedan, när jag var 19 år, var där på mitt första läger för blinda. Jag var då en hörsel- och synskadad med glasögon och hörapparat bland blinda. Jag fick som minne därifrån Helen Kellers livsbiografi. Jag läste boken, men hade ingen aning om, att jag en gång själv skulle tillhöra de dövblindas grupp. Och jag använder antikvabokstäver, handalfabet, samtalsmaskiner och försöker lära mig teckenspråk. – Livet är gåtfullt.

På fastlagssoppa

Veikko Heimonen

Den anmälan sattes i lokaltidningen så gjorde man åtminstone förr, inte heller nu avvek man från förr, anmälan fanns nog där, att man i Suonenjoki får ärtsoppa och bulle. Dit far vi nog säkert.

Fastlagstisdagen är i februari, ärtsoppa och bulle de smakar gott. Där blir var och en mätt, ingen behöver gå hungrig därifrån.

Raija håller i trådarna och andra bekanta träffar man nog. När soppan är äten och kaffet drucket och de varmaste tack till husmor sagda, så då är det bara att bege sig tillsammans till backen. Vem som är bäst där, det ser man nog sen.

Ur min diktsamling
Min Hemby Kerkonkoski

TUNTOSARVI 24.årgången, ISBN 0358-2280

Utgivare: Finlands Dövblinda rf., Nylandsgatan 28, 00120 Helsingfors.
Telefon (09) 5495 350. Texttelefon (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Chefredaktör: Anu-Liisa Rönkä **Redaktör:** Raili Karisaari

Redaktionsråd: Anu-Liisa Rönkä, Unto Honkanen, Vieno Hyttinen, Ulla Kungas,
Marja-Liisa Ritala, Ritva Väisänen, Raili Karisaari.

Årgång 150 mk. Tidningen utkommer 11 gånger om året med storskrift, punkter,
som långsamt ljudband, som video samt och svenskspråkig översättning.